

Verslag Informatie Stadskanaal 2022

Chronologisch overzicht

Op donderdag 17 maart werd ik door Bert van Beek, namens de ChristenUnie fractie, benaderd met de vraag of ik (opnieuw) beschikbaar was om als informateur op te treden voor een nieuw college van de gemeente Stadskanaal. Deze wens bleek later gedragen te worden door de andere fractievoorzitters. Na afstemming met het thuisfront en het college en de ChristenUnie fractie in de gemeente Westerkwartier heb ik deze eervolle opdracht aangenomen.

In de daarop volgende weken heb ik mij verdiept in de uitslag, de verkiezingsprogramma's en andere relevante informatie over de actuele politieke situatie in Stadskanaal. Daarvoor heb ik ook gesprekken gevoerd met Bert van Beek en Ingrid Sterenborg namens de ChristenUnie fractie, burgemeester Klaas Sloots, gemeentesecretaris Gert-Jan van der Zanden, griffier Koen Willems en wethouder Marc Verschuren.

Bij het duidingsdebat op 4 april was ik aanwezig. In aansluiting daarop heb ik op woensdag 6 en zaterdag 9 april gesprekken gevoerd met afgevaardigden van alle fracties. In deze gesprekken werd duidelijk dat de fracties van ChristenUnie, CDA, Lokaal Betrokken, PvdA en VVD graag bereid waren tot een coalitie toe te treden en een wethouder te leveren. Voor de fracties van SP, Gemeentebelangen Stadskanaal en D66 lag dat minder voor de hand op basis van eigen wensen en/of getalsmatige verhoudingen.

Op vrijdag 15 april heb ik een vervolgesprek gevoerd met de afgevaardigden van de fracties ChristenUnie, CDA, Lokaal Betrokken, PvdA en VVD.

Op zaterdag 16 april heb ik een gesprek gevoerd met de afgevaardigden van de fracties van ChristenUnie en Lokaal Betrokken en hebben we besloten verder te werken aan een coalitie met daarin in ieder geval deze twee partijen, aangevuld met twee partijen uit het trio CDA, PvdA en VVD. Om hierin tot een eindbeeld te komen zijn op dinsdag 19 april gesprekken gevoerd met ChristenUnie, Lokaal Betrokken en CDA en met ChristenUnie, Lokaal Betrokken en PvdA en op donderdag 28 april met ChristenUnie, Lokaal Betrokken en VVD.

Omdat uit deze gesprekken nog geen eenduidig beeld ontstond is besloten tot een laatste ronde van gesprekken, deze voerde ik samen met de ChristenUnie met elke van de andere vier partijen op woensdag 11 en donderdag 12 mei.

Op dinsdag 17 mei heb ik CDA, SP, Gemeentebelangen Stadskanaal en D66 bijgepraat over de stand van zaken en over het vervolgtraject.

Op woensdag 18 mei heb ik met de afgevaardigden van ChristenUnie, Lokaal Betrokken, PvdA en VVD afspraken gemaakt over het vervolgtraject.

Wensen raad

In het duidingsdebat en de gesprekken met de verschillende fracties kwam naar voren dat Stadskanaal in de komende periode voor grote opgaven staat. Daarnaast was er brede teleurstelling over de lage opkomst en zorg over de betrokkenheid van inwoners bij de politiek.

De fracties zoeken allen naar het herstel van vertrouwen in de politiek. Een breed gedragen en kwalitatief goed college is daarvoor van groot belang.

Een ander centraal thema is de financiële situatie. Het raadsbrede besluit om in 2020 een niet sluitende begroting in te dienen is niet licht genomen en vraagt om een degelijke financiële huishouding in de komende jaren.

Er is een duidelijke wens om bestuurlijk te vernieuwen en samen nieuw elan uit te stralen. Anderzijds is er ook behoefte aan bestuurlijk continuïteit en gebruik van bewezen ervaring.

Een aantal grote onderwerpen zal de komende jaren op de agenda van de raad moeten staan: wonen, klimaat en energietransitie, omgevingswet, sociaal domein, arbeidsmarkt, armoede, infrastructuur (trein), bovenregionale samenwerking, ondermijning.

Advies 1: Raadsakkoord op hoofdlijnen

Op basis van bovengenoemde wensen, die breed in de raad leven, adviseer ik om te komen een raadsbreed akkoord, waarin voor de belangrijkste onderwerpen voor de komende raadsperiode afspraken worden gemaakt over te bereiken doelen en/of de wijze waarop deze onderwerpen met de samenleving en de raad zullen worden besproken.

Als basis voor het raadsakkoord kan het in 2017 door de gemeenteraad vastgestelde document 'Stadskanaal Koersvast' dienen, uiteraard is actualisatie nodig. Ook elementen uit het Bestuursakkoord 2018-2022 'Samen koersvast naar de toekomst' kunnen worden gebruikt. De belangrijkste onderwerpen die door de fracties zijn genoemd zijn:

Bestuursstijl, versterken democratie

De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen in Stadskanaal was 41,8%, historisch laag en het laagste percentage in de provincie Groningen. De komende jaren zal actief moeten worden ingezet om de democratie te versterken en de inwoners meer bij de politiek te betrekken. Concrete ideeën die genoemd zijn: vergaderen op locatie (plannen waren er al maar door Corona is er niet van gekomen), inwoners eerder bij plannen betrekken zodat ze meer invloed hebben, jongeren betrekken door jongerenraad of lessen op school, nadere analyse wijken met lage opkomst, aandacht in regionale kranten, ombudsfunctie.

Ook zou het werken met dorps- of wijkwethouders als eerste bestuurlijk aanspreekpunt kunnen worden overwogen.

Het 'Pamflet van Thorbecke' van Thorbecke kan worden gebruikt bij het uitwerken van dit onderwerp, hierin worden acht democratische prioriteiten genoemd, die terug zouden moeten komen in elk lokaal akkoord:

1. herstel van vertrouwen,
2. inclusieve democratie,
3. eigenaarschap lokale gemeenschappen,
4. invloed in uitvoering,
5. gebiedsgericht werken aan wijk-/dorpsdemocratie,
6. macht en tegenmacht,
7. digitale democratie en
8. directe invloed.

Financiële positie

De financiële positie van Stadskanaal is nog zorgelijk en zal in de komende periode veel aandacht vragen. In de nota 'Perspectief en financieel herstel 2023-2033' geeft het zittende college een richting voor verbetering van de positie. Alle fracties zijn van mening dat voorkomen moet worden dat Stadskanaal opnieuw een niet sluitende begroting opstelt, maar: niet ten koste van alles. Met succes is in de afgelopen tijd door de Nederlandse gemeenten, en de VNG, ingezet op meer middelen vanuit het gemeentefonds. Ook lijkt de herijking daarvan voor Stadskanaal positief te zijn. Daarnaast is het goed om kritisch te kijken naar de hoogte van gemeentelijke lasten, solvabiliteit, reservepositie en weerstandsvermogen.

Wonen

Het bouwen van woningen voor alle doelgroepen is een grote opgave voor alle gemeenten in Nederland.

Vluchtelingen

Naast de reguleren opvang speelt de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne en de overbelasting in het aanmeldcentrum van Ter Apel.

Klimaat en energietransitie

Landelijk zijn ambitieuze klimaatdoelstellingen neergezet, die ook in Stadskanaal gerealiseerd moeten worden.

Omgevingswet

Volgens de laatst bekende planning zal de nieuwe Omgevingswet op 1 januari 2023 worden ingevoerd. Dit vraagt veel van onze inwoners en de eigen organisatie.

Sociaal domein

Het helpen van mensen die zichzelf niet kunnen redden staat hoog in het vaandel. De integrale benadering van zorg, ondersteuning, werk en inkomen (en armoede) wordt voortgezet, waar nodig geïntensiveerd en (ook financieel) goed tegen het licht gehouden.

Arbeidsmarkt

Naast de relatief nog hoge werkloosheid is ook sprake van toenemende krapte op de arbeidsmarkt. Door de inzet van ons werk- en leerbedrijf Wedeka en goede aansluiting vanuit het onderwijs willen we vraag en aanbod beter op elkaar afstemmen.

Armoede

Het bestrijden en voorkomen van armoede blijft van groot belang. Het stijgen van de prijzen voor energie en voedsel maakt dit nog noodzakelijker.

Infrastructuur (trein)

De realisatie van de Nedersaksenlijn, met als eerste stap de verbinding Veendam-Stadskanaal, is noodzakelijk voor een goede ontwikkeling van Stadskanaal en de regio. Goede inrichting van het stationsgebied is daarbij een must.

Bovenregionale samenwerking

Bovenstaande opgaven zijn alleen goed te realiseren als actief wordt samengewerkt met andere gemeenten in de regio en de provincie.

Ondermijning

Op voorstel van de burgemeester zal hier in de komende periode extra aandacht aan worden besteed.

Advies 2: Raadsbrede coalitie met wethouders vanuit ChristenUnie, Lokaal Betrokken, PvdA en VVD

Analyse

Bij de formatie van 2018 heb ik de volgende indeling van de raad als uitgangspunt genomen. Ook nu is deze weer goed bruikbaar.

1. Twee christelijke partijen: ChristenUnie en CDA (samen 9 zetels).
De ChristenUnie heeft licht verloren maar het aantal zetels (5) gehandhaafd. Als grootste partij is deelname aan het college uitgangspunt. Ingrid Sterenborg is ervaren raadslid en kandidaat wethouder.
Het CDA heeft flink verloren en ging van 5 naar 4 zetels. Deelname aan het college is minder vanzelfsprekend dan vorige keer, maar het CDA is nog steeds de tweede partij en Goziena Brongers is als ervaren wethouder beschikbaar.
2. Twee social(istisch)e partijen: SP en PvdA (samen 6 zetels).
De PvdA won licht en handhaafde haar 3 zetels. Egbert Hofstra is ervaren raadslid en kandidaat wethouder.
De SP verloor fors en ging van 4 naar 3 zetels. Zij kiest in principe voor de oppositie.
3. Twee lokale partijen: Lokaal Betrokken en Gemeentebelangen Stadskanaal (samen 5 zetels).
Lokaal Betrokken won flink en ging van 1 naar 3 zetels. Jur Mellies is ervaren raadslid en beschikbaar als wethouder.
Gemeentebelangen Stadskanaal verloor maar handhaafde haar 2 zetels, ze gaf aan geen wethouder te zullen leveren.
4. Twee liberale partijen: VVD en D66 (samen 3 zetels).
De VVD won licht en handhaafde haar 2 zetels. Goedhart Borgesius is beschikbaar als ervaren wethouder maar heeft aangegeven de komende periode niet vol te maken, vanuit de VVD fractie is een vervanger beschikbaar.
Ook D66 won licht en behield haar zetel, is bereid om deel te nemen aan het college, maar is in deze analyse verder niet meegenomen omdat deelname getalsmatig tot een te smalle basis leidt.

Op basis van bovenstaande heb ik mij gericht op het komen tot een college met in ieder geval wethouders van ChristenUnie (grootste partij) en Lokaal Betrokken (grootste winnaar), aangevuld met wethouders vanuit CDA en/of PvdA en/of VVD

Op basis van de gesprekken zijn zes mogelijkheden onderzocht voor het samenstellen van het nieuwe college:

1. ChristenUnie – CDA – Lokaal Betrokken (3 wethouders, 12 zetels)
2. ChristenUnie – CDA – Lokaal Betrokken – PvdA (4 wethouders, 15 zetels)
3. ChristenUnie – CDA – Lokaal Betrokken – VVD (4 wethouders, 14 zetels)
4. ChristenUnie – Lokaal Betrokken – PvdA – VVD (4 wethouders, 13 zetels)
5. ChristenUnie – CDA – Lokaal Betrokken – PvdA – VVD (5 wethouders, 17 zetels)
6. Het 'Stadskanaalster Model': wethouders van ChristenUnie, Lokaal Betrokken, PvdA en VVD met vier wethouders die 'boven de partijen staan'

Bij de uiteindelijke keuze zijn de volgende aspecten gebruikt: afspiegeling, draagvlak, ervaring, affiniteit met portefeuilles, bestuurlijke continuïteit, vernieuwing, stabiliteit, politieke haalbaarheid. Een oplossing die voor alle deelnemende partijen ideaal was bleek daarbij niet haalbaar, daarom is gekozen voor de meest optimale oplossing.

Uiteindelijk is gekozen voor optie 6: ChristenUnie, Lokaal Betrokken, PvdA en VVD omdat deze enerzijds continuïteit biedt (ChristenUnie en VVD), anderzijds nieuwe partijen in het college brengt (Lokaal Betrokken en PvdA) en een goede afspiegeling biedt van de gemeenteraad.

Het grote verschil tussen de opties 4 en 6 is dat de wethouders weliswaar 'geleverd' worden door de genoemde partijen, maar in feite werken voor alle partijen en bijvoorbeeld ook beschikbaar zijn voor overleg met fracties die zelf geen wethouder leveren.

Het college werkt op basis van een raadsbreed inhoudelijk akkoord.

De partijen willen daarmee op een nieuwe innovatieve manier het gemeentebestuur vormgeven en de tegenstelling tussen coalitie en oppositie wegnemen.

Natuurlijk behoudt elke partij in de gemeenteraad haar eigen positie en verantwoordelijkheid en ontstaat geen 'eenheidsworst'. Het college zal waar nodig op zoek moeten naar 'wisselende meerderheden'.

Het college geeft met deze werkwijze aan nadrukkelijk samen met de hele raad de uitdagingen van de komende periode aan te gaan.

Portefeuilleverdeling

De portefeuilles zullen in de volgende fase worden verdeeld. Daarbij is het een optie om ook portefeuilles bij de burgemeester te beleggen.

Vervolg van het proces

Ik stel voor dat in de komende weken onder aansturing van de gemeentesecretaris en de griffier een voorstel voor het Raadsakkoord op hoofdlijnen wordt opgesteld. De gemeentesecretaris zorgt ervoor dat ambtenaren het document opstellen, de griffier zorgt voor afstemming met de raadsfracties, waarbij een werkgroep vanuit de raad als eerste aanspreekpunt wordt gebruikt.

Het concept Raadsakkoord kan eerst worden voorgelegd aan inwoners (waaronder maatschappelijke organisaties), voordat het in de raad wordt vastgesteld.

Parallel aan het opstellen van het Raadsakkoord zal samen met de beoogd wethouders de portefeuilleverdeling worden vastgesteld. Ook de burgemeester en de gemeentesecretaris worden hierbij betrokken. De burgemeester heeft aangegeven extra portefeuilles te willen oppakken.

Voor beide processen (opstellen Raadsakkoord en verdeling portefeuilles) ben ik als procesbegeleider beschikbaar.

Tegelijk met het vaststellen van het Raadsakkoord kan het nieuwe college worden beëdigd.

Daarna zal op basis van het Raadsakkoord en de actuele ontwikkelingen een uitvoeringsprogramma worden opgesteld voor de nieuwe collegeperiode.

Tot slot

Ik dank de gemeenteraad van Stadskanaal voor het in mij gestelde vertrouwen. De gesprekken waren soms pittig, maar altijd prettig en open. Ik kijk uit naar het vervolg en heb er vertrouwen in dat er een goed fundament komt voor de nieuwe collegeperiode.

Bert Nederveen

Stadskanaal, 19 mei 2022